

Theologia Scholastica

Quinque Tomis Comprehensa ... ; Cum Triplici Indice

De Deo Atque De Ejus Possessione Cum Triplici Indice

Ulloa, Joannes de

Augustae Vindelicorum [u.a.], 1719

Caput I. An, & quâ ratione sit evidenter moraliter cognoscibile.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81382](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81382)

verificantur de Divinis Personis præcisè quoad talem, vel talem relationem, seu personalem proprietatem. Deniquè, quod hi actus contingentes sumpti quoad denominationem distinguantur virtuali-

ter ab essentia, actibus necessariis, & relationibus, constat ex eo, quod sumpti quoad denominationem possint non esse in rebus, cum tamen ista alia indefectibilia sint.

DISPUTATIO SECUNDA.

De DEO quoad Relativa: Hoc est de Mysterio Sanctissimæ Trinitatis.

Duas classes rerum in arcano hoc disputare solent Theologi; nimirum Dogmaticas, atque Speculativas. Utrisque referti sunt libri obvi; hac de causa parcus ero, & quæ notatu digna videntur, duntaxat dabo.

CAPUT I.

An, & qua ratione sit evidenter moraliter cognoscibile à Viatore hoc Mysterium.

I. **D**ico 1. Non est evidenter Metaphysice demonstrabile ab intellectu nostro sibi soli relicto; quippe illi *sibi soli relicto* apparet ex terminis ipsis impossibile, & consequenter nec positivè, nec negativè probabile. Probo primam partem contra Raymundum Lullum, quem non pauci sequuntur Hispani Baleares. Nil magis notum in Ecclesia, quam summa hujus Mysterii arduitas, & obscuritas quoad quidditatem, ac existentiam: sed quod est demonstrabile, non est ita obscurum, siquidem evidenter probatur; ergo. Ratio autem est, quam ibi adjeci. Nihil, quod ex terminis ipsis apparet impossibile intellectui sibi soli relicto est demonstrabile, ut verum ab intellectu *sibi soli relicto*; imo neque est ipsi probabile positivè, aut negativè, ut constat; sed hoc Mysterium ex terminis ipsis apparet impossibile intellectui *sibi soli relicto*; ergo. Probat. Omne, quod ex terminis ipsis apparet contrarium veritati, quæ ex terminis ipsis apparet evidens intellectui sibi soli relicto, ex terminis ipsis apparet impossibile intellectui sibi soli relicto; At tale est hoc Mysterium; Probat. Tria realiter distincta identificari cum eadem prorsus indivisa natura, seu quæ sunt eadem uni tertio, non esse eadem inter

se, ex terminis ipsis apparet oppositum huic veritati, quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se: sed Trinitas consistit in eo primo; ergo ex terminis ipsis apparet opposita huic dictæ veritati; sed hæc veritas ex terminis ipsis apparet evidens intellectui *sibi soli relicto*; nam antè hujus Mysterii notitiam nusquam fuit in toto Orbe terrarum dubium de veritate illa, & omnes limitationes, seu explanationes illius principii hæcenus ab authoribus excogitatæ nascuntur ex notitia, & assensu Fidei præsupposito Mysterii hujus; ergo: Nequè est absurdum, quod intellectui nostro sine magisterio Fidei appareat ex terminis impossibile hoc Mysterium; tum quia in rebus ipsis naturalibus multa apparent per se immediate impossibilia, quæ usu postea, & experientia deprehenduntur factibilia, & è converso multa apparent possibilia, imo, & facillima, quæ ratione, ac experientia deprehenduntur esse Entia rationis. Et ratio est. Mens nostra sibi soli relicta non est regula scibilium, nequè veritatis pantometra, passim labitur, putans esse evidenter verum idipsum quod falsum est, & viceversa: cuius veritatis plusquam sufficiens ratio est quotidiana experientia, quæ rubore suffundimur, quod multa crediderimus, quæ postea falsa deprehendimus; ergo ex eo, quod Mysterium hoc per se immediate apparet impossibile menti nostræ *sibi soli relicta*, nihil infertur contra veritatem illius. Nequè est absurdum quod sit contra lumen naturale in hoc sensu, id est contra illud, quod intellectus solis principiiis naturalibus consultis, putat esse per se immediate ex terminis evidens.

II. Fundamenta evidentiae, quam contrarii prætendunt, sunt pr. mò: Evidens

dens est perfectionem infinitam, qualis est Divina non adstringi numeris perfectionum finitarum. Item evidens est bonum simpliciter infinitum, simpliciter infinite communicabile esse, seu diffusivum sui. Transeant ambae evidentiæ; sed hinc qua evidentiâ deducitur immunitatem illam, & communicationem hanc absolutè, & determinatè consistere in eo, quod tres personæ realiter distinctæ & neque plures neque pauciores fruantur eadem indivisa essentia, non obstante, quod una physicè producat aliam: secundum: Unamquamque creaturam intimè connecti cum Trinitate, seu cum DEO, ut Trino in sensu reali. Annuo, quidquid multi reclamant, agentes creaturas non connecti cum DEO, ut Trino, id est DEUM præcisè, ut unum, non autem, ut Trinum prærequiri ad creationem creaturarum; quod duntaxat verum est, si illæ reduplicaciones alludant ad sensum mentalem, quatenus ex vi præcisè cognoscendi naturaliter creaturas, non detegamus prædicatum ullum, quod nos deducat in cognitionem Trinitatis; falsum autem est, si alludant ad sensum realem, quoniam omnis creatura intimè connectitur in sensu reali cum DEO vero, & reali, cumque omni perfectione, cum qua ipse DEUS connectitur: At DEUS verus, & realis est Unus, & Trinus; ergo creaturæ connectuntur cum DEO, ut Trino in sensu reali. Cæterum cum hanc connexionem non aliundè sciamus, nisi ex principiis Fidei, quibus didicimus Trinitatem esse unam ex perfectionibus necessariis DEI, idcirco nequimus ratione sola naturali deprehendere istam connexionem creaturarum cum Trinitate, & consequenter nequimus hanc probare evidenter ex illa. Hinc habes, quod licet Angelus comprehendat res omnes naturales, attamen scientia naturali non agnoscit Trinitatem, quia comprehensio hæc non est absolutè talis, qualis est sola Divina, sed 2.um quid, nempe scientia naturali cognoscit omnes res *adequatè* naturales secundum terminos merè naturales, quas illæ respiciunt; Trinitas verò est entitativè supra naturam totam, tametsi connexio creaturarum cum ipsa sit entitativè naturalis, utpotè identificata cum creaturis; licet enim natu-

ra non connectatur cum ullo supernaturali contingente, & donabili à DEO, ut docet Ecclesia contra Pelagium, quia alioquin gratia non esset gratia, connectitur cum supernaturali entitativè necessario, quodquè non est donum DEI, & sic se habet Trinitas. Dixi Angelum cognoscere res *adequatè* naturales, quia licet falsitas hujus propositionis *DEUS non est Trinus*, sit naturalis, eo quia naturalis est propositio ipsa, quam falsitas importat in recto, non tamen agnoscit illam Angelus evidenter, quia illa falsitas constituitur per Trinitatem ipsam, quæ non est quid naturale.

III. Tertium est Divina revelatio hujus mysterii, ex qua evidenter posset intellectus probare illud. Fateor possibiles esse multas revelationes entitativè naturales, & evidenter cognitæ ab homine; Verumtamen nulla revelatio hujus determinatè Mysterii, quod ex terminis apparet impossibile intellectui sibi soli relicto, potest esse naturalis. Undè nec cognita evidenter absolutè per naturam. Quartum est miraculum factum in confirmationem hujus Mysterii. Cæterum, ut intellectus evidenter inferret ex eo mysterium hoc, debebat cognoscere evidenter illud miraculum esse testimonium DEI de hoc mysterio; sed non potest hoc evidenter cognoscere solo lumine naturali ob nuperam rationem; ergo ex miraculo nequimus evidentiâ naturali, &c. Quintum est prædicata illa, quæ juxta Raymundum evidentiâ naturali deprehendimus in DEO, nempe *Bonitas, actus bonificandi, Bonificatum, & Bonificans*, quibus terminis compegit ille suam demonstrationem Trinitatis; sed eadem licentia potest quis distinguere in homine Animalitatem, actum animalitatis, animalizatum, & animalizans, quin propterea deprehendamus in eo Trinitatem personarum cum unitate essentiæ; nempe quia hæc omnia sunt una, eademque persona distinctis barbaris vocibus subjacens, idem putaret intellectus noster sibi soli relicto de istis vocabulis, Bonitas, & Bonificatum, &c. Hinc indicia hujus mysterii, quæ leguntur in Libris Hermetis, Platonis, atque Sybillarum, & quæ passim reperies, vel didicerunt ex commercio cum Hebræis, quorum multis innotuit Trinitas, vel spe.

Lib. 7. Con-
fess. cap. 20.
Lib. 8.
cap. 2.

speciali DEI inspiratione suggesta fuerunt, ut sensim disponerentur homines, ne ad repentinum tanti mysterii fulgorem excutirent, lege, quid expertus fuerit Augustinus hac lectione præeunte; atque idcirco S. Paulus, teste Clemente Alexandrino 6. Strom. hortabatur homines ad Lectionem Sybillarum, in quarum carminibus invenirent scintillas mysteriorum, quæ ipse explicabat; quando autem S. Athanasius orat. 1. & 3. contra Arianos ex illo ad Rom. 1. *Invisibilia enim ipsius, &c.* probare videtur præscos Philosophos inexcusabiles esse in hujus mysterii ignorantia, non est, quia solis viribus naturæ potuerunt illud assequi adhuc probabiliter, sed quia auxiliis sibi collatis abutentes se indignos reddiderunt, quos Deus gratia uberiore promoveret ad hanc notitiam.

IV. Dico 2. Possibilitas, & existentia hujus mysterii non solum est Metaphysicè certa, utpote per DEUM revelata ut ex Polemica suppono, & non disputo nunc; verum etiam est moraliter evidens in Ecclesia quoad positivum, & quoad negativum, id est quoad existentiam trium, & non plurium personarum Divinarum. Imo possibile est Principium supernaturale, quo citrà intuitionem cognoscatur evidenter Metaphysicè à viatore, tum per discursum ex reali connexionione Metaphysica creaturarum cum ipsa sanctissima Trinitate, tum etiam immediatè ex terminis: Quamobrem mysterium hoc in se ipso non opponitur principiis Metaphysicis, rationi naturali, arti syllogistica, logicisve conversionibus: Quinimmo explicat illa omnia, docetque modum, quo intelligi debent; quamvis opponatur cum illis prout cognoscuntur à nostro intellectu sibi soli relicto. Ut offendicula vites contra primam partem, scilicet contra evidentiam moralem intrinsecæ veritatis mysterii hujus, insideant menti hæc, quæ sequuntur.

V. Primum. Non assero evidentiam moralem Trinitatis quoad quidditatem, aut quoad modum, quo est: nam cum tot sint sententiæ Theologorum hac super re, omnes innocentes, ac securæ, nulla est moraliter evidens, & singulæ negantur probabiliter ab aliis auctoribus: solum itaque assero evidentiam

R. P. de Ulloa, Theol. Tom. 1.

moralem Trinitatis, non solum quoad credibilitatem, & obligationem credendi, verum etiam quoad veritatem ipsam intrinsecam, & realitatem mysterii, tamen hæc moralis evidentia admixta sit ignorantia modi, quo res est. Hujusmodi mixturam evidentia rei quoad existentiam, & ignorantia quoad modum, experimur passim. Evidentiam physicam habemus continuitatis physicae carthæ hujus quoad intrinsecam veritatem ipsius, & magnam simul ignorantiam circa modum, quo est continuitas hæc: An per puncta physicè indivisibilia, an per infinitè divisibilia? Evidentiam experimentalem habemus de veritate intrinseca somniorum nostrorum quoad existentiam, id est de eo, quod multoties habemus somnia, sive vera, sive falsa; sed hæc evidentia conjungitur cum totali ignorantia circa modum, quo hic, & nunc formatum fuit tale individuum somnium, & circa causas, causarumque combinationes, ex quibus illud hic, & nunc prodiit. Est res quotidiana habere evidentiam circa esse, ac circa existentiam rei simul cum ignorantia de quidditate illius, & de modo, quo est illa res: Ergò quod ignorantia laboramus modi, quo est mysterium Trinitatis, compossibile est cum evidentia morali de intrinseca ipsius veritate quoad existentiam in rebus.

VI. Secundum. Non dico singulis hominibus, semper, & ubilibet esse evidentem moraliter existentiam mysterii; sed illam quoad positivum trium Personarum, & quoad negativum plurium, esse moraliter evidentem in Ecclesia quoad suam intrinsecam veritatem: quatenus nimirum non exurgente aliunde fundamento ad prudenter negandum aut dubitandum hoc mysterium, in Libris Ecclesiasticis, tum Scripturæ, tum Conciliorum, tum Patrum, deprehendimus tale pondus rationum, ut intellectum aliàs dispositum, hoc est, docilem, & proterviã, vel nimio timore non præoccupatum (nam hujusmodi solent evidentiis etiam majoribus non cedere; lege Augustinum de se agentem. *Volebam enim eorum, quæ non viderem, &c.* Aug. lib. 6. Item sicut evenire assolet, ut malum medicum expertus, etiam bono timeat se committere) moraliter necessitet, id est, vehementer

F

ter

ter inclinet non solum in assensum de
credibilitate, & credenditate hujus my-
sterii id est in iudicium reflexum. *Est*
moraliter evidens, quod prudenter potest, ac
debet credi hoc mysterium. Verum etiam in
assensum intrinsecæ veritatis mysterii e-
iusdem quoad existentiam, id est incli-
net mentem vehementer in hoc iudi-
cium: *Est moraliter evidens DEUM esse*
Trinum, ut mox dicam. Undè inter ra-
tionales, & sanctas numerari potest au-
dacia illa Richardi Victorini sic DEUM
alloquentis. *Domine, si error est, à te de-*
cepti sumus; Ista enim nobis sunt tantis signis,
& prodigiis confirmata, & talibus, quæ non
nisi per te fieri potuerunt. Cæterum cum ex
una parte assurgant multoties difficulta-
tes contrà hoc mysterium, & hæ po-
tentes sint, utpote fundatæ in omnibus
aliis rebus distinctis ab hoc mysterio, &
quarum ab Infantia assueti sumus; &
cum ex alia parte non semper, non ubi-
libet, non quilibet habeat præsentem
cunctas rationes, quarum complexum
facit moraliter evidentem existentiam
hujus mysterii, & quamvis utcumquè
sciat homo, & meminerit illas, non
semper meminerit in eo gradu perspicui-
tatis, ut penitus fuget difficultates con-
trarias, quæ intellectui sibi soli relicto
apparent omnino evidentes, quæquè in
omnibus aliis rebus evidentes sunt, v. g.
quæ sunt eadem uni tertio sunt eadem in-
ter se. Quæ repugnant uni tertio, &c.

VII. Cum hæc inquam ita sint, en-
datur capacitas 1. Ut Catholicus etiam
tentationes graves subeat contrà Fidem
hujus mysterii. 2. Ut captivet intelle-
ctum in obsequium illius, & consequen-
ter, ut magnum meritum habeat in Fi-
de illius & consequenter, ut liberè li-
bertate indifferentiæ assentiatur illi;
tum quia si evidentia moralis veritatis
tolleret hæc duo, evidentia moralis
credibilitatis, & credenditatis, quæ
passim admittitur, tolleret illa etiam;
par enim, vel suppar est ratio: & quæ
objeceris contrà illam, facile retor-
quentur contrà hanc, tum quia eviden-
tia moralis non semper tollit hæc, sed
ad summum, quando tota est præsens
menti, & in gradu notabiliter intenso,
& non impugnatur per magnas contra-
rias apparentias. Ergo quoties hæc de-
ficiant, datur locus illis aliis: At quam-

vis in Ecclesia, hoc est in factis monu-
mentis, & in mentibus multorum Ca-
tholicorum, detur complexum ex ratio-
nibus, reddens moraliter evidentem exi-
stentiam & veritatem intrinsecam Trini-
tatis, multoties, & multis non est actu
præsens tota hæc evidentia moralis, aut
non est præsens in gradu notabiliter in-
tenso, aut vivacissimè objiciuntur mag-
næ apparentiæ contrariæ, ut experien-
tiâ constat; ita ut opus sit contrà ictum
fluvii conari, & Divinum implorare au-
xilium, ut Deus præcipiat vento, &
mari, fiatque tranquillitas, vel saltem
opus sit tenaciter hære, ne rapiamur,
& nè scintilla, quam in memoria habemus,
evidentiæ moralis obruatur, revo-
cantes interea in memoriâ dictum
complexum rationum: Ergo quamvis in
Ecclesia detur ea moralis evidentia, re-
stat capacitas illorum trium; tum quia
evidentia moralis etiam quando tota est
præsens, & in gradu intenso, & est im-
munis à contrariis apparentiis, non ne-
cessitat Metaphysicè, aut Physicè (evi-
dentiâ ipsam Metaphysicam dicunt
multi, contra quos egi in Dialectica
Disp. I. num. 171. & seqq. non necessitare
positivè, ac quoad exercitium ad as-
sensum) sed relinquit indifferentiam ad
dissensum; fatuum quidem, sed qui non
est prima, aut ultima favoritas, ad quam
habemus libertatem indifferentiæ, & in
qua triumphanda meritum magnum ha-
bere possumus. Certè in abstinentia à
multis aliis peccatis solet esse meritum
heroicum, & tamen omnia illa procul
dubio sunt magna stoliditas ad præsen-
tiam gravissimarum rationum ab illis re-
trahentium, v. g. ad præsentiam ratio-
num ex morte, ex iudicio, ex inferno,
ex beatitudine, &c. erutarum.

VIII. Datur demum capacitas, ut
hæretici formales non solum peccent
contrà studiositatem in genere, quæ ob-
ligat ad discendum proprias uniuscujus-
que obligationes; item non solum contra
Fidem in specie, ut obligantem ad
discendum illa, quæ fundant eviden-
tiam moralem (respectivam utiquè, &
uniuscujusque captui proportionatam)
credibilitatis, & credenditatis, & ve-
ritatis intrinsecæ mysteriorum. *Parati*
semper ad satisfactionem omni poscenti vos ratio-
nem de ea, quæ in vobis est, spe; quia hæc
respe-

Lib. 1. de Trin. c. 20.

respectiva, & uniuersumque captui proportionata evidentia moralis, est ministerium extrinsecum, providentiâ ordinariâ prærequisitum, ut Deus det incrementum intrinsecus, quam evidentiam moralem fateor non debere esse æqualem in omnibus Christianis cum scripserit

Contra Ep.
Maniche.
cap. 3.

Augustinus: *Ut omittam sincerissimam sapientiam, ad cuius cognitionem pauci spirituales in hac vita perveniunt. Et mox: Ceteram quippe turbam non intelligendi vivacius, sed credendi simplicitas turissimam facit.* Item,

ut peccet non solum contra charitatem erga seipsum negligendo propriam salutem; Verum etiam in sensu composito dictæ conclusionis datur capacitas, ut hæreticus formalis peccet peccato specifico pervicaciæ, ac contumaciæ formalis, quæ est nota, & character hæresis formalis; tum quia, ut paulò antè dicebam, si evidentia moralis veritatis intrinsecæ mysteriorum redderet stultum non solum moraliter (& in eo sensu, in quo omne peccatum est stultitia) verum etiam physicè dissentium, idem faceret evidentia moralis credibilitatis, & credenditatis, quam tamen omnes prærequirunt ad fidem juxtà ordinariam providentiam. Nulla, vel levissima, & purè materialis est disparitas in ordine ad hoc; tum quia si negatio rei in conspectu evidentia moralis veritatis esset ignorantia purè physica, seu ignorantia terminorum, non dixisset Christus Dominus de incredulis, eos sugillans quoad moralia, & non præcisè quoad physicas qualitates. *Ut videntes videant, & non videant,* Et non videre, hoc est non assentire veritati in sensu composito videndi illam, hoc est evidentia moralis, sunt hic de eodem: nam si videre, & non videre significant res diversas, multum non esset, quod viderent, & non viderent, id est quod viderent unum, & non viderent aliud, distinctum, & inconnexum; similiter non objurgasset

Mari: 4.

Apostolos inquiens: *Adhuc cæcatum habetis Cor vestrum, oculos habentes, non videtis, & aures habentes, non auditis,* ubi etiam reprehendit ignorantiam veritatis; *non videtis, non auditis,* conjunctam cum evidentia morali saltem illius. *Oculos habentes, aures habentes* quæ verba cum sint emphatica, aliquid plus significant quam meram capacitatem, aut etiam debitum

Am. 8.

R. P. de Ulloa, Theol. Tom: 1.

videndi, & audiendi. Similiter si moralis evidentia veritatis esset impossibilis cum voluntaria protervia contra ipsam, non dixisset de se ipso nequam ille, licet aliàs verus Propheta: *Dixit Auditor sermonum DEI, qui novit doctrinam Altissimi, & visiones Omnipotentis videt, qui cadens (nota hoc) apertos habet oculos:* Ergò evidentia moralis veritatis stare potest cum voluntario dissensu adversus illam; tum quia quæ magna est difficultas in eo, quod hæretico formali contingat, quod ille dicebat de se: *Video meliora, proboque, Deteriora sequor;* Et quod Paulus de homine, quem nondum plenè liberavit gratia liberatoris, *Quod odi malum, illud facio, & iterum. Quod nolo malum, hoc ago:* Ergò in conspectu evidentia moralis veritatis potest physicè, & realiter hæreticus, quamvis eam benè capiat, ei dissentire, eo quod corripi sinat se, aut superbiâ, aut pervicaciâ, aut nimio etiam timore, ibi trepidans timore, ubi non est timor, propter quod Joannes *Timidis, & Incredulis* assignat cum aliis reprobis partem *in stagno ardenti igne, & sulphure.* Hinc facile solvuntur argumenta, quæ ex titulis insinuatibus num: 7. & initio 8. possunt erui contra evidentiam moralem veritatis intrinsecæ mysterii Trinitatis.

Num: 24.

Ad Rom. 7.

Apos. 21.

Isai. 54.

Joan. 6.

Lib. 6.

Conf. 4.

IX. Tertium; quod menti insidere debet, est: Non dico existentiam hujus mysterii esse actu absolute moraliter evidentem respectu intellectus nimio timore correpti aut nimia durtie, aut nimia curiositate; sed respectu intellectus rationabiliter dispositi, hoc est respectu intellectus docilis, quæ docilitas est magnum donum DEI pro rebus Fidei juxtà promissionem, quam ex Isaia citat Christus Dominus. *Erunt omnes docibiles DEI:* Quantum enim nocet nimia curiositas constat ex Augustino supra citato, reprehendente se ipsum eo quod nondum Christianus vellet eorum, *quæ non viderem ita me certum fieri, ut certus essem, quod septem, & tria decem sint,* quem vanum appetitum ex quotidianis exemplis refutat capite sequente: quantum nimius timor doceat constat etiam ex nuper producto textu Apocalypsis, & ex verbis Augustini, quæ dedi num: 6. Quantum demum nimia durties, constat Ex Jeremia ajente de incredulis.

F 2

Indu-

Jerem. 5. Induraverunt facies suas supra petram, & noluerunt reverti, &c. Ex Moyse. Populus duræ cervicis, &c. Et passim objicitur in scriptura hoc crimen incredulis; transeat ergò, quod existentia hujus mysterii non sit actu absolute moraliter evidens respectu intellectus laborantis aliquo ex his morbis: quia non loquor de illo, (quod si de illo quoque loqui velimus dicam, quæ numero antecedente dicebam) sed de intellectu capace, & disposito, id est docili: Causæ quippè morales prærequirunt quoque in subiecto, quod movere dicuntur, dispositiones proportionatas, non minus quàm causæ physicae. Respectu igitur hujusmodi intellectus ajo esse in Ecclesia, hoc est in sacra doctrina evidentiam moralem existentiae hujus mysterii: sæpè enim contingit, quod propter pravas dispositiones unius intellectus sit ei falsum, aut dubium, aut merè probabile, quod aliàs revera est evidens Metaphysicè, aut saltem moraliter.

X. Quartum. Non dico omnem certitudinem esse evidentiam, cum certum sit omnem actum Fidei Theologicae, ac supernaturalis esse Metaphysicè certum ob Metaphysicam connexionem, quam habet cum sua veritate objectiva: & certum etiam sit non omnem esse evidentem, quandoquidem plurimi sunt obscurissimi propter valdè modicum lumen, quod habemus; Imo nequè dico, omnem moralem certitudinem esse evidentiam moralem, quia cum certitudo, & connexio moralis habeant tres illos gradus, quos distinxì in Prodomo Disp. 5. num. 3. Connexio, & certitudo moralis in gradu infimo verè sunt connexio, & certitudo moralis, & tamen non merentur nomen evidentiae moralis, quia hæc plus aliquid postulat: Hoc aliquid plus, quod dabo inter probandum conclusionem, datur in certitudine morali veritatis intrinsecæ Trinitatis. De hac ergo sola specifica, & determinata certitudine morali existentiae Trinitatis, & cæterorum mysteriorum assero esse evidentiam moralem existentiae ipsius propter specialem qualitatem, qua elevatur hæc moralis certitudo.

XI. Quintum. Aliud est, quod exi-

stentia, sed veritas intrinsecæ Trinitatis sit absolute; ac simpliciter in sensu explicato evidens moraliter (inferatur necnè hæc evidentia ex evidente credibilitate, & credenditate) Aliud quod illa inferatur ex hac. Modò non dico, nisi primum, pro quo mox dabo aliam rationem distinctam ab evidentia credibilitatis, imo, & credenditatis, hoc est obligationis credendi, cum hæc evidentia possit stare aliquando, & in alia materia absque evidentia morali veritatis, (sicut etiam potest stare evidentia probabilitatis) Unde fit, quod ex evidentia credibilitatis, credenditatis, & probabilitatis sumpta genericè non inferatur semper, & ubivis evidentia moralis veritatis. Ast non in rebus Fidei, de quibus solis nunc loquor. Explicatur, & Probatur. Credibilitas, & probabilitas consistunt physicè, ac realiter in eo pondere rationum suadentium veritatem rei A, ut prudenter, ac rationabiliter possimus quidem illi assentire, sed non sit adeo necessarius hic assensus, ut dissensus oppositus sit prorsus temerarius, & imprudens attentis solis rationibus suadentibus assensum? Hoc est, quod experimur in omni alia re credibili, & probabili: nimirum graves quidem rationes ad judicandum rem esse veram, non tamen tales, ut per se præcisè reddant imprudentem ac temerarium omnem dissensum, & etiam dubium, & etiam formidinem illius. Rursus credenditas consistit physicè, ac realiter in obligatione undecumque proveniente, & hic, & nunc urgente ad assentiendum veritati rei A, vel saltem ad non dissentendum illi. At potest dari aliquando, & loquendo in genere, evidentia moralis illius ponderis rationum, nec non illius obligationis absque evidentia morali veritatis intrinsecæ, imo cum evidentia falsitatis; tum quia illud pondus, & illa obligatio nequè identificantur realiter, neque connectuntur Metaphysicè cum veritate intrinsecæ rei, ut patet; Et: quoties A, nequè identificatur, nequè connectitur Metaphysicè cum B, potest aliquando, & loquendo in genere, dari evidentia moralis existentiae rei A, quin detur existentiae rei B; tum quia casus practicus est, quod reflexè judicemus ea ad-

adesse motiva ad iudicandum Petrum commisisse furtum v. g. ut iudex prudenter possit, imo, & debeat ferre sententiam contra illum; & tamen quod aliunde habeamus evidentiam plenam de eo, quod ille revera non commisit furtum. Ergo loquendo in genere evidentia moralis credibilitatis, & credenditatis aliquando stare potest, & in aliqua materia absque evidentia morali veritatis, imo cum evidentia falsitatis.

XII. Sed hoc contingit, quando evidentia moralis est probabilitatis, credibilitatis, & credenditatis *respectu alius persone, sed non respectu tui ipsius*. Quoniam si habueris privatam evidentiam moralem falsitatis, talem, ut prævaleat contra prædictum pondus rationum suadentium prudentiam, & obligationem credendi, tunc *respectu tui* illa res non est absolute, omnibusque pensatis evidenter probabilis, credibilis, aut credenda, quippe privata tua evidentia enervat pondus illud rationum, quod est validum, & præpotens respectu illius alterius personæ. Quæ non habet illam aliam evidentiam, quam tu habes; quod si res apparuerit tibi absolute, omnibusque pensatis evidenter probabilis etiam respectu *tui*, evidenter credibilis etiam respectu *tui*, evidenter credenda etiam à *te*, & præterea hæc reflexa evidentia non enervetur, aut corruptatur per ulum fundamentum ad prudenter negandum, aut saltem dubitandum intrinsecam veritatem rei illius, aut saltem ad prudenter suspicandum contra illam tunc res illa non solum est evidenter credibilis, & evidenter credenda, verum etiam est tibi moraliter evidenter vera in se ipsa; Et hoc, quamvis in se ipsa, & coram Deo sit falsa, quippe evidentia purè moralis intrinsecæ veritatis rei non connectitur essentialiter cum intrinseca ipsa veritate; Undè potest esse falsa, sicut nec connexio purè moralis trahit secum essentialiter suum terminum; Unde potest frustrari; Et hoc est, quod aliquos decepisse videtur, objicientes hominem imperitum, cui ponatur, ut evidenter credibilis, & credenda quarta persona Divina. Imprimis istud solum probat non omnem evidentiam credibilitatis esse semper, ac ubilibet evidentiam moralem veritatis; sed non probat evi-

dentiam credibilitatis mysteriorum, quæ est in Ecclesia non esse simul evidentiam moralem veritatis intrinsecæ. 2. Isti eidem homini imperito est moraliter evidens 4.ta illa persona; quia evidentia hæc non est quid afficiens objecta, sed cognitionem humanam tendentem in objectum, & cognitio tendens in objectum chimericum, & consequenter falsa, potest esse moraliter evidens respectu habentis illam; siquidem nec omnis evidentia est talis respectu Omnium.

XIII. Probo jam primam partem 2.^æ Conclusionis: Quoties ex una parte tale est pondus rationum suadens, citrà connexionem Physicam, & Metaphysicam (non dico *suadentium*, quia rationes singulæ possunt esse debiles, fasciculus autem, sive complexum ex omnibus solet esse invictum moraliter) suadens inquam, non solum reflexè, hoc est non solum probabilitatem, aut credibilitatem, aut credenditatem, sed etiam directè actualement existentiam, hoc est intrinsecam veritatem rei A, ut attento eo pondere, non nisi per summam imprudentiam possit negari, aut dubitari intrinseca veritas rei A: & ex alia parte nil est enervans aliunde illud rationum pondus, & fundans prudentem dissentium, dubium, formidinem, aut suspensionem contra eam intrinsecam veritatem; quoties inquam hæc duo, unum positivum, & alterum negativum concurrunt, toties est moraliter evidens non solum probabilitas, credibilitas, aut credenditas rei A, verum etiam actualis ejusdem existentia, sive intrinseca veritas. Nimirum quia toties hæc est moraliter certa in supremo gradu certitudinis moralis. Et quia in simultate horum duorum stat conceptus evidentie purè moralis, de qua nunc, quæ cum non sit de quidditate hujus mysterii, nequè de modo quo est, ut jam adverti num: 5. sed de sola existentia, veritateque intrinseca illius, quomodocumque ea sit, non poscit claritatem circa illa duo, sed tantum circa hoc ultimum; claritas autem circa hoc ultimum nil aliud est à parte rei, quam ingens illud rationum pondus, simul cum exterminio omnis rationis moventis prudentem dissentium, dubium, & formidinem, imo, & suspensionem contra dictam veritatem intrinsecam: quod

si conceptus hic evidentiæ purè moralis non tibi probetur, assigna alium, qui omni, & soli evidentiæ purè morali conveniat, & cave nè des conceptum evidentiæ metaphysicæ quæ sola inter evidencias rapit necessariò intellectum; & cave etiam nè inferas fore, ut habeamus evidenciam moralem nostrorum parentum individuorù; impotentia quippè prudenter negandi, ac dubitandi eos, non fundatur in pondere rationum suadente tales individuas personas esse parentes nostros (cum non habeamus ad hoc rationem aliam, quam testimonium unius sceminæ, quæ ratione sexus, & unicitatis, & honoris proprii, testimonium satis debile soler aliàs habere) sed fundatur partim in carentia fundamenti ad prudenter negandum, aut dubitandum veritatem illius testimonii, & partim in conditione ipsa rei, quæ testimonia alia non admittit: Evidenciam autem moralem pono in positivo pondere positivarum rationum, non connexarum physicè aut metaphysicè cum veritate; sed ita suadente veritatem ipsam rei, ut (adjunctâ ex alia parte carentiâ omnis motivi ad prudenter enervandum illud pondus) in sensu composito illius, non nisi per summam imprudentiam possit quis negare, aut dubitare, aut formidare, aut saltem suspicari contrà veritatem intrinsecam rei.

XIV. Stabilità hac idea evidentiæ purè moralis, & quidem non de modo, quo est res, sed solum de eo, quod res est vera, & consequenter stabilita ea majore, qua exorsus sum numerum antecedentem, pergo. Sed in Ecclesia, hoc est in sacris monumentis Scripturarum, Conciliorum, Definitionum, historiarum Virorum Theologiæ peritorum invenitur ex una parte tale pondus positivum positivarum rationum non solum reflexum suadens credibilitatem, & credenditatem, verum etiam directum suadens actualem existentiam, veritatemque intrinsecam Trinitatis quoad positivum, & negativum, ut eo pondere attento non nisi per summam imprudentiam possit negari, aut dubitari, aut timeri veritas ipsa intrinseca Trinitatis. Et ex alia parte nil est movens aliunde ad prudentem negationem, dubitationem, aut formidinem circà ipsam veritatem intrinsecam Trinitatis, ut distinctam à

credibilitate, ac credenditate. Id certum videtur. Quoniam rogo. Absolutè loquendo omnibusque circumspicis, quæ sunt in Ecclesia possumus nè prudenter negare, aut dubitare, non dico credibilitatem, aut credenditatem, sed veritatem ipsam intrinsecam hujus mysterii, aut saltem suspicari contrà ipsam. Vel non possumus? 1. Cave, ne dixeris, alioquin prudenter poterimus peccare graviter contra Fidem, quandoquidem negatio, dubitatio, formido, & suspicio non solum contrà credibilitatem, & contrà obligationem credendi Trinitatem, verum etiam contra veritatem ipsam intrinsecam Trinitatis, est peccatum grave contra Fidem, quæ procul dubio urget ad credendum directè immediatè, atque firmissimè, existentiam Trinitatis, & non solum ad reflexè credendum credibilitatem, & credenditatem ipsius. Si secundum, hoc est, quod dico in ea minore.

XV. Dicendum ergò videtur, quod licet loquendo in genere non omnis evidenciam moralis credibilitatis, aut credenditatis sit semper & ubilibet evidenciam moralis veritatis intrinsecæ, eo quod evidenciam illa reflexa possit in rebus aliis rescindi per privatam directam certitudinem aliunde debitam, de eo, quod res illa est falsa; Ast non in casu præsentis, nequè in ulla alia re, quæ ad Catholicam Fidem spectet, quandoquidem non solum datur in Ecclesia dictum positivum pondus rationum positivè suadens, citrà connexionem metaphysicam, existentiam, & intrinsecam veritatem rerum hujusmodi; sed insuper, quidquid sit de privata ignorantia, aut errore alicujus, aut aliquorum, nil prorsus detur in naturis rerum, aut in sacris Ecclesiæ monumentis movens ad prudenter negandum, dubitandum, aut formidandum veritatem intrinsecam harum rerum imò neque ad prudenter suspicandum contra illam. Quod si dixeris id probare solam certitudinem moralem, non verò evidenciam moralem: ad quæstionem de voce detorquebis rem. Et meus modus loquendi videtur magis exactus ad regulam evidentiæ moralis. Quoniam hæc aliquo modo definiri debet, ut distincta à physica, & metaphysica. Atqui non meliore modo, quam hoc:

Tunc

Tunc datur evidentia moralis de existentia, seu veritate intrinseca rei (quidquid sit de sua quidditate, credibilitate, de modo quo est, de obligatione credendi, &c.) Quando tale datur pondus positivum positivorum rationum, suadens illius existentiam v.g. ac intrinsecam veritatem absque connexionione physica, ac metaphysica cum illa; & tale datur ex-terminium omnium rationum adversarum, ut intellectus ambo hæc bene capiens, non possit absolute loquendo omnibusque pensatis prudenter negare, dubitare, aut formidare illam, aut contra illam suspicari. Hæc autem definitio, sive descriptio aptari nequit evidententiæ physiciæ, aut metaphysiciæ, quoniam licet ad præsentiam utriusque nequeamus prudenter negare, dubitare, &c. at impotentia hæc nascitur, quando ambæ hæc evidententiæ sunt immediatæ, ex perceptione ipsa rei citrà discursum, quando sunt mediatæ, nascitur ex ratione physiciæ, aut metaphysiciæ connexa cum intrinseca veritate rei (si enim neutrū eveniat, evidentia erit merè apparens, & merè apparens evidentia non est evidentia, sicut merè apparens sanctitas doctrina, & opulentia non est sanctitas, &c.) at definitio evidententiæ purè moralis, quam dedi, excludit illam immediatam rei perceptionem, tum per sensus, tum per mentem: item excludit rationes physiciæ, aut metaphysiciæ connexas cum veritate ipsa rei, & solum poscit rationes moraliter connexas in supremo gradu cum illa; Ergò definitio, quam dedi, discernit evidentiam purè moralem à Physica, & Metaphysica.

CAPUT II.

*An, & qua ratione possit hoc
Mysterium esse Metaphysicè evidens
Viatori.*

XVI. **D**ico 3. Possibile est Metaphysicè loquendo Principium supernaturale, quo citrà intuitionem, & consequenter in statu viæ possit cognosci evidenter hoc Mysterium, tum per discursum ex reali, & physica connexionione creaturarum in sensu reali cum illo, tum etiam immediatè ex terminis ipsis absque discursu: Ubi advertete. Multum distat clarum lumen gloriæ ab obscuro lumine Fidei. Hæc distantia non est vacua, sed referta possibilibus aliis lu-

minibus. Dico itaque possibile esse lumen supernaturale inferius lumine gloriæ, atque idcirco non influens in evidentiam intuitivam Trinitatis, sed superius lumine Fidei, atque idcirco influens in cognitionem non obscuram, sed evidentem per discursum circà Trinitatem, & lumen aliud perfectius influens in cognitionem per se immediatè evidentem, & ex terminis, non quatenus excludat lumen hoc speciale, à quo procedit; Effet enim Chimera; sed quatenus excludit rationem præviam seu suavisam Trinitatis, ita ut creaturæ illustratæ per illud lumen sit quasi principium per se notum, DEUM esse Trinum, & Unum: sicut nobis parvulo nostro lumine naturali illustratis est principium per se notum: *Quodlibet esse, vel non esse.* Arguo igitur de primo lumine. Si enim de facto datur res adæquatè entitativè creata, nimirum complexum ex intellectu, & lumine gloriæ, cui visio intuitiva hujus mysterii est aded connaturalis, ut sine miraculo nequeat DEUS illam negare, (quo exemplo non nihil enervantur argumenta, quibus adoriuntur multi possibilitatem creaturæ supernaturalis, cui visio Beatifica sit connaturalis) cur non est possibilis substantia creata intrinsecè supernaturalis, ea pollens vi cognoscitiva subjecta tamen DEO in esse, conservari, & operari, ut evidenter detegat in creatura intimam connexionem, quam habet realiter cum Trinitate, atque aded hanc ex illa evidenter probat? Conceptus substantiæ supernaturalis, & simul materialis non repugnat; nam de facto coeunt hæc duo prædicata in unione hypostatica: Si ergò nulla est contradictio in creatura, quæ naturali suâ vi cognoscitivâ, DEO tamen modis dictis subjectâ, cognoscat DEUM intuitivè, nulla quoquè erit in alia etiam supernaturali, quæ naturali sua vi cognoscitiva discernat connexionem realem, quam cum Trinitate habent non modo unio hypostatica, visio Beatifica, & aliæ creaturæ ordinem specialem dicentes ad Trinitatem; sed etiam ceteræ omnes, quæ sanè connectuntur realiter cum DEO, non ut præscindente à vero, & chimerico, sed cum DEO vero, & reali, & consequenter Uno, & Trino. Sed esto quòd repugnet creatura hæc, quam